УДК 378.14:004

Мирончук Наталія Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир, Україна
ORCID ID 0000-0002-1360-6381
mironchuk_nm@i.ua

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ САМООРГАНІЗАЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Анотація. У статті представлено дидактичний потенціал засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовці майбутніх викладачів вищої школи до самоорганізації в професійній діяльності. Зазначено, що інформаційні інструменти в освітньому процесі використовуються для пошуку інформації, передачі знань, забезпечення зворотного зв'язку, організації дистанційної роботи, як способи представлення інформації. Обґрунтовано сутнісний потенціал ІКТ у підвищенні рівня самоорганізації магістрантів та викладачів (широкий доступ до інформаційних ресурсів; спрощення процесів комунікації та обміну інформацією; можливість використання електронних органайзерів; збереження інформації). Названо ознаки непродуктивного впливу ІКТ на професійне здоров'я і самоорганізацію особистості (даремні витрати часу; згубний вплив на психічне і фізичне здоров'я, заміна реального спілкування віртуальним, некритичне прочитання швидкодоступної інформації). Вказано принципи організації навчання магістрантів спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки»: оптимальності навчання, взаємозв'язку з професійною діяльністю, пріоритетності самостійної роботи, забезпечення зворотного зв'язку, рефлексивності процесу навчання, раціоналізації навчальної діяльності. Зазначено, що ІКТ надають змогу здійснення системної групової, діалогової, індивідуально-консультативної взаємодії суб'єктів навчання, виконують функції керування часом, планування та організації діяльності. Названо види самоорганізаційної діяльності магістрантів із застосуванням ІКТ: самодіагностика рівня самоорганізації; планування діяльності; виконання завдань навчальної діяльності; презентування результатів роботи; самопрезентування; упорядкування особистої документації та робочої зони; самоконтроль, саморегуляція. Показано окремі види роботи магістрантів під час вивчення навчальної дисципліни «Основи самоорганізації у професійній діяльності»: складання планів, програм професійного саморозвитку; розподіл часу; розробка організаційно-методичного портфоліо; створення органайзерів, картотек; упорядкування робочої зони. Здійснено моніторинг рівня самоорганізації студентів магістратури внаслідок вивчення навчальної дисципліни.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології; самоорганізація у професійній діяльності; магістрант.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Інформатизація суспільства відчутно вплинула на інтенсифікацію навчання та організацію професійної діяльності педагога. Інформаційний обмін між усіма суб'єктами освітнього процесу здійснюється з активним використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які, за оцінкою І. Ставицької, прискорюють передавання знань та накопиченого технологічного й соціального досвіду всього людства, а також від людини до людини; сприяють більш успішній адаптації людини в соціальному середовищі з огляду на оновлення та появу нових знань; створюють нову систему освіти, яка відповідає вимогам інформаційного суспільства та процесу модернізації традиційної системи освіти [1].

© Н. М. Мирончук, 2020.

Інформаційно-комунікаційні технології в системі підготовки фахівців у вищій освіті змінюють методи передавання нових знань, обміну і збереження даних, організації навчальної/професійної діяльності. Необхідною вимогою сьогодення є ІКТ-компетентність суб'єктів навчання, а також достатнє матеріально-технічне та методичне забезпечення освітнього процесу.

Відтак питання навчання та самонавчання грамотному й раціональному використанню інформаційно-комунікаційних технологій не лише студентами, а й викладачами вищої школи актуалізують процеси самоосвіти, самовдосконалення викладача в контексті інформаційно-технологічних змін, що можливе за високого рівня їх самоорганізації на рефлексивній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання раціонального використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації освітнього процесу розглядають багато дослідників. Зокрема В. Биков [2], О. Буйницька [3], О. Спірін [4], І. Ставицька [1] та ін. досліджують використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі, В. Берека [5], Т. Коваль [6] та ін. – їх вплив на якість підготовки викладачів вищої школи. Питання розвитку інформаційно-комунікаційної мобільності педагога досліджує Л. Фамілярська [7], вплив інформаційно-комунікаційних технологій на самоорганізацію та саморозвиток особистості – О. Винославська [8].

Досліджуючи роль інформаційних технологій у професійній підготовці викладача вищої школи, В. Берека визначив провідні умови якості їх використання: ефективне впровадження у вищу освіту інноваційних змісту, методів, засобів та форм організації навчально-виховного процесу, створення потужної інформаційної інфраструктури у вищих навчальних закладах з розвиненим інформаційно-комп'ютерним навчальним середовищем, упровадження Інтернет-технологій, електронного навчання, комунікаційних мереж тощо [5]. Л. Фамілярська розглядає інформаційно-комунікаційні технології як засоби швидкої адаптації суб'єктів навчальної та професійної діяльності в освітньо-розвивальному середовищі навчального закладу [7]. О. Винославською [8] обґрунтовано необхідність подолання проблем, пов'язаних із поширенням інформаційно-комунікаційних технологій, як-от: потреба перетворення отриманої з допомогою ІКТ інформації у справжні знання; необхідність розроблення високоефективних навчальних програм; збереження фізичного та психічного здоров'я користувачів; створення відповідних умов та надання можливостей викладачам закладів вищої освіти використання ІКТ для самоорганізації та саморозвитку. Разом з тим, дослідниками недостатньо розкривається потенціал інформаційно-комунікаційних технологій для формування в майбутніх викладачів вищої школи самоорганізаційних здатностей.

Мета статті. Завданнями наукового пошуку визначаємо обґрунтування сутнісного потенціалу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у підвищенні рівня самоорганізації майбутніх викладачів вищої школи та розкритті принципів і змісту організації діяльності студентів магістратури задля формування в них здатностей до самоорганізації у професійній діяльності.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Під час дослідження використовувались такі методи: аналіз теоретичних наукових праць задля визначення сутності ІКТ та ознак їх позитивного і негативного впливу на самоорганізацію суб'єктів навчання; опитування магістрантів, метод аналізу продуктів діяльності студентів (есе, аркуші рефлексивного аналізу, індивідуальні проєкти), метод самооцінки з метою визначення способів ефективної самоорганізації навчальної/професійної діяльності та встановлення динаміки змін рівня самоорганізації

у магістрантів унаслідок вивчення навчальної дисципліни «Основи самоорганізації у професійній діяльності».

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ціннісним орієнтиром сучасної вищої освіти є формування високого рівня самоорганізації викладача у професійній та самоосвітній діяльності, здатності до саморозвитку і самовдосконалення впродовж життя. Процеси інтенсифікації у сфері освіти, швидке оновлення знань, потреба задовольняти виклики галузі праці надають інформаційно-комунікаційним технологіям не лише особливої значущості, а й необхідності їх використання в педагогічній діяльності. Електронні інструменти в сучасному освітньому процесі використовуються для пошуку інформації, передачі знань, забезпечення зворотного зв'язку, організації дистанційної роботи студентів як способи представлення даних (аудіо та відеоролики, фільми, електронні презентації, електронні книги).

Ю. Буровицька зазначає, що обґрунтоване та свідоме використання ІКТ здатне підвищити якість професійної підготовки майбутніх фахівців, забезпечуючи поступ навчально-виховного процесу від відтворювального рівня знань до творчого і самостійного рівня їх набуття, а також сприяє адаптації студентів в інформаційному середовищі [9, с. 25].

Ми розглядаємо інформаційно-комунікаційні технології як один із потужних інструментів у процесі формування в майбутніх викладачів вищої школи здатностей до самоорганізації.

Самоорганізація особистості викладача вищої школи виявляється в цілеспрямованості, обґрунтованості педагогічних завдань, ефективній мотивації та самомотивації, чіткому плануванні професійної діяльності та оптимальному виборі ресурсів її здійснення, адекватності та швидкості прийняття рішень і відповідальності за них, рефлексивності та критичній оцінці результатів своїх дій, є рушієм самоосвіти й професійного самовдосконалення педагога [10, с. 83].

Здатність до самоорганізації розглядається як властивість особистості майбутнього педагога виконувати дії з цілевизначення, планування, конструювання, організації діяльності, самоконтролю й самоаналізу, спроможність мобілізувати особисті ресурси (волю, здібності) для здійснення адекватних до ситуації дій, продукування ефективних рішень і гнучкого реагування на професійні завдання з метою якісного їх розв'язання.

Сутнісний потенціал сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у самоорганізації діяльності студента/викладача виявляється в наступному:

- допомога в більш ефективній організації роботи;
- надання діяльності викладача більшої гнучкості, продуктивності, креативності;
- економія ресурсів часу;
- це засоби самоорганізації особистості студента/викладача у навчальній/професійній діяльності;
- це засоби для подальшого розвитку і саморозвитку педагога, підвищення його інформаційної грамотності.

Однак варто відзначити і непродуктивний вплив інформаційно-комунікаційних технологій на здоров'я користувачів ІКТ та їх самоорганізацію. З-поміж таких О. Винославська визначає: відволікання уваги на неістотні чинники, пов'язані з переглядом реклами, новин, зайвої інформації; відтермінування виконання завдання

через ілюзію швидкого доступу до інформації; шкідливий вплив на здоров'я через недотримання правил роботи з електронними засобами [8, с. 48].

Рефлексія наукових досліджень та опитування студентів магістратури дає змогу визначити позитивні й негативні характеристики впливу інформаційно-комунікаційних технологій на самоорганізацію діяльності майбутніх викладачів вищої школи (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив ІКТ на самоорганізацію діяльності майбутніх викладачів вищої школи

Негативні ознаки впливу	Позитивний потенціал
– непродуктивні витрати часу; – згубний вплив на психічне та фізичне здоров'я; – витіснення реального спілкування віртуальним; – некритичне прочитання швидкодоступної інформації, яка, будучи позбавленою аналізу, не перетворюється в знання	– широкий доступ до інформаційних ресурсів (бібліотек, книг, освітніх сайтів); – спрощення процесів комунікації та обміну інформацією (спілкування, надсилання/отримання документів); – можливість використання електронних щоденників, планувальників, календарів та ін.; – зберігання необхідних даних на електронних носіях

ІКТ у процесі підготовки магістрантів за освітньо-професійною програмою «Педагогіка вищої школи» (спеціальність 011 «Освітні, педагогічні науки») у Житомирському державному університеті імені Івана Франка вивчаються в межах засвоєння змісту навчальної дисципліни «Інформаційні технології в освіті»; використовуються як засоби пошуку інформації для підготовки до навчальних занять, самоосвіти, самонавчання, дослідницького пошуку; застосовуються як засоби комунікації між суб'єктами навчання (електронна пошта, чати, робота в особистих навчальних кабінетах); як засоби організації та самоорганізації в освітній і позанавчальній діяльності.

З огляду на те, що переважний контингент здобувачів спеціальності складають особи, які навчаються без відриву від виробництва, процес навчання, в організації якого істотну роль відіграють ІКТ, будується за принципами:

- *оптимальності навчання*: відповідний відбір змісту навчання, методів та способів його засвоєння, узгодження змісту навчання і потреб практичної діяльності;
- *взаємозв'язку з професійною діяльністю*: опора на досвід професійної діяльності, врахування специфіки практичної діяльності;
- *пріоритетності самостійної роботи*: відбір завдань для самонавчання, індивідуально-дослідної роботи магістрантів;
- *забезпечення зворотного зв'язку:* індивідуальні та групові консультації, електронне листування, надання консультацій з використанням телекомунікаційних засобів, взаємодія в онлайн режимі;
- *рефлексивності процесу навчання*: забезпечення свідомого ставлення до навчання, самомотивації, використання методів самоаналізу, рефлексивно-оцінної діяльності (аркуш рефлексивного самоаналізу, есе, картки оцінювання тощо);
- *раціоналізації навчальної діяльності*: узгодження обсягу та термінів виконання завдань з різних навчальних дисциплін, навчання способам самоорганізації в професійній діяльності.

Використання зазначених принципів сприяє успішній організації процесу навчання та самоорганізації студентів магістратури.

Самоорганізація в професійній діяльності викладачів вищої школи має істотне значення, оскільки виконання функціонально-рольових обов'язків потребує не лише реалізації ними навчально-педагогічної, організаційно-методичної, виховної функцій, здійснення наукової діяльності, а й мобілізації власних ресурсів для професійного та особистісного саморозвитку й самовдосконалення.

Належний рівень самоорганізації дає змогу викладачеві чітко визначати цілі своєї діяльності та встановлювати пріоритетність справ, ефективно планувати діяльність власну і студентів, раціонально розподіляючи час і ресурси, обирати адекватні ситуації методи комунікації, прогнозувати результати своєї діяльності на основі рефлексивно-оцінної діяльності. Істотний потенціал для здійснення самоорганізації діяльності викладачів і студентів мають активно застосовувані інформаційно-комунікаційні засоби, як-от: комп'ютери, програмне забезпечення, аудіовізуальні системи, онлайн сервіси. Вони надають можливості для здійснення системної групової, діалогової, індивідуально-консультативної взаємодії суб'єктів освітнього процесу, забезпечують своєчасність реагування на навчально-педагогічні завдання, сприяють реалізації рефлексивно-оцінної та коригувальної функцій (рис. 1).

Рис. 1. Організація та самоорганізація діяльності суб'єктів освітнього процесу з допомогою ІКТ.

Застосування ІКТ в освітній діяльності дає змогу викладачеві проводити індивідуальні консультації, керувати і здійснювати супровід освітньої діяльності магістрантів, використовувати діалогові та групові форми співпраці (через чати у створених спільнотах). Попри те, ІКТ є потужним ресурсом для самоорганізації навчання студентів, виконуючи функції керування часом, планування та організації діяльності (електронні планувальники, календарі, щоденники та інше) (рис. 2).

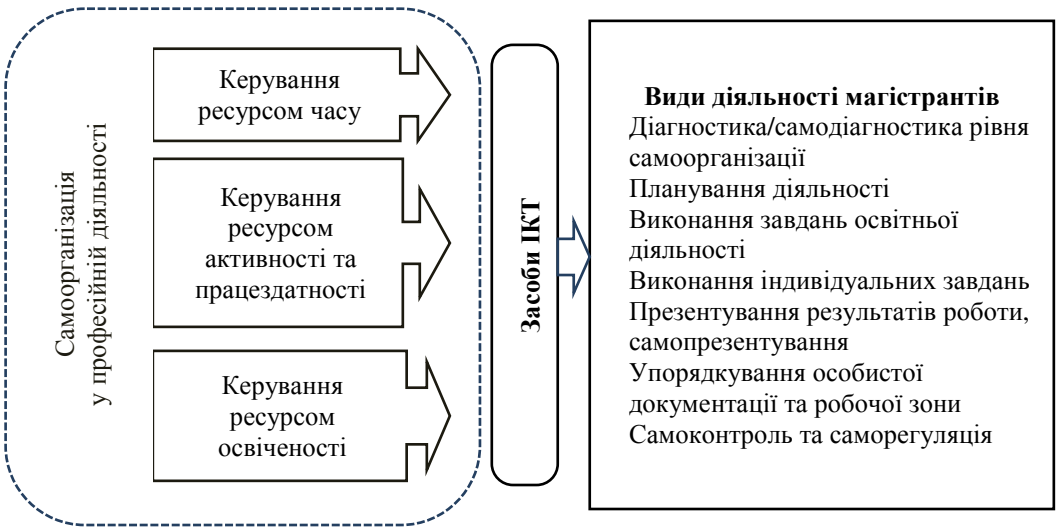

Рис. 2. Організаційно-дидактичні можливості використання ІКТ у самоорганізації діяльності суб'єктів освітнього процесу

Так з допомогою ІКТ викладачі та магістранти виконують такі організаційні дії:

- планування діяльності: постановка завдань, встановлення пріоритетності справ, функції нагадування про необхідність виконання завдання, облік і фіксування часу на виконання завдань;
- організація роботи з документами: використання електронних сховищ для зберігання документів, упорядкування документів через створення картотек, листування;
- організація навчально-методичної роботи: робота з електронними кабінетами, розкладом, бібліотеками, розміщення навчально-методичних матеріалів на порталі закладу;
- самоосвітня діяльність: онлайн курси, перегляд освітніх відеороликів, опрацювання навчальної, наукової літератури та ін.;
- створення та зберігання актуальної документації в електронній формі: особисте портфоліо, резюме, візитівки тощо.

У процесі вивчення навчальної дисципліни «Основи самоорганізації в професійній діяльності» магістранти здійснюють інформаційний пошук у межах інформаційних ресурсів, наданих викладачем (знайомляться з книгами Г. Архангельського, Т. Брайанта, М. Вудкока, Л. Зайверта, Дж. Моргенстер та ін.), переглядають відеоролики за тематикою планування, постановки цілей у професійній діяльності, розподіл часу здійснюється зважаючи на праці Г.Архангельського, Д.Карпачова, Х.Алієва та інших і на підставі цього розробляють і презентують на заняттях власні цілі, плани дня, програми розвитку тощо. Крім того, майбутні викладачі вивчають правила складання резюме, візитівки, аналізують різні види органайзерів, картотек, створюють і презентують на занятті власні матеріали. Послуговуючись електронними програмами (наприклад: http://www.ritms.ru), магістранти також виконують завдання щодо визначення власних біоритмів і на цій підставі розробляють графік продуктивності праці.

Завданнями вивчення навчальної дисципліни «Основи самоорганізації в професійній діяльності» було передбачено також створення магістрантами *електронного портфоліо,* яке, залежно від його функціонального призначення, має різне наповнення. Це може бути організаційне портфоліо, яке вміщує електронні копії

документів про освіту, стажування, здобуті сертифікати, паспортні дані тощо, до яких викладач має кращий доступ, аніж до його паперового аналогу. У професійній діяльності використовується також методичне (організаційно-методичне) портфоліо, яке може містити інформацію навчально-методичного характеру: дидактичні матеріали, засоби діагностики, оцінювання, контролю навчальної діяльності студентів, зразки робіт студентів та інше. Під час практичних занять студенти демонстрували особисті досягнення та напрацювання дидактично-методичного характеру.

Виконання магістрантами індивідуально-дослідних завдань за наданою тематикою передбачало самостійний пошук та розробку змісту творчого завдання, а також вибір оптимальної форми представлення результату роботи. Студенти укладали картотеки вправ з аутотренінгу, самомотивування, розробляли зразки планувальників, щоденників, а також представляли електронні органайзери та описували їхні можливості в плануванні роботи.

Зокрема було продемонстровано можливості таких електронних органайзерів:

– todoist (https://ru.todoist.com/) – дає можливість розстановки пріоритетів у виконанні завдань та розподілу великого завдання на декілька підзавдань;

– timesheet (https://www.timesheets.com/) – для створення нотаток, голосових заміток, контролю робочого часу, планування справ;

– any.do (https://www.any.do/) – дозволяє створювати списки завдань і розподіляти їх за категоріями, робити нотатки та встановлювати нагадування;

– google keep (https://www.google.ru/keep/) – надає змогу створювати стікери, використовуючи текстові та голосові нотатки, фото і картинки.

Високий рівень організованості не визначається лише поінформованістю студентів та їх знаннями щодо основних процесів і способів самоорганізації, а й рівнем їхньої практичної підготовленості, ступенем упровадження методів самоорганізації в повсякденну діяльність. З цією метою студенти практично апробували методи самоорганізації в процесі підготовки до навчальних занять (методи «АБС», «помідор», визначення жорстких та гнучких цілей, «метод поїдання жаби», візуалізації та ін.), здійснювали упорядкування робочої зони як на робочому столі, так і в персональному комп'ютері (сортування, чистка документів, архівування старих документів та ін.).

Результати самооцінки магістрантами рівня самоорганізації внаслідок вивчення дисципліни «Основи самоорганізації у професійній діяльності» та аналіз продуктів їхньої діяльності (есе, аркушів рефлексивного аналізу, контрольних робіт, індивідуальних проєктів) підтверджують ефективність змісту, форм і методів навчання. На початку та після вивчення дисципліни студенти здійснювали самооцінку набутих здатностей за такими критеріями: уміння визначати цілі педагогічної діяльності; встановлювати «гнучкі» та «жорсткі» завдання; планувати навчальну/професійну діяльність, враховуючи особистий графік працездатності; визначати час для виконання різних за складністю видів діяльності; розподіляти завдання за їх першочерговістю та другорядністю; використовувати методи самомотивації; застосовувати вправи, психотехніки для самоконтролю та саморегуляції в ситуаціях емоційного напруження. Порівняльна самооцінка магістрантами своїх знань та вмінь самоорганізації до початку та після її вивчення засвідчує: до вивчення курсу 26,5% студентів фіксують у себе низький рівень самоорганізації, 67,6 % – середній та 5,9 % – достатній. Критично аналізуючи та пояснюючи зміни, які відбулись у розвитку вмінь самоорганізації, 3% магістрантів констатують низький рівень сформованості у себе здатності до самоорганізації, 8,8 % респондентів – середній, 73,5 % – достатній та 14,7 % – високий. При цьому з-поміж ефективних методів та форм роботи досліджувані називають і ті, які пов'язані з інформаційними технологіями, аудіо та відеозасобами.

Обсяг та повнота знань, усвідомлення магістрантами методів самоорганізації визначались під час розв'язання ситуацій самоорганізації за якістю відповідей на питання такого типу: Як Ви сплануєте свою роботу? Як викладач повинен організувати свою роботу? Які вміння самоорганізації повинні бути сформовані у викладача в запропонованій ситуації? Якими навичками самоорганізації діяльності повинен володіти викладач? Запропонуйте раціональні методи роботи викладача в ситуації тощо.

Відтак позитивна динаміка у розвитку в магістрантів здатності до самоорганізації внаслідок вивчення навчальної дисципліни підтверджується й такими показниками: розуміння й доцільне застосування відповідної термінології, знання структури, методів самоорганізації праці педагога; якість виконання поточних і контрольних завдань; своєчасність виконання всіх видів навчальної роботи; ефективне планування видів навчальної роботи під час мікровикладання; якість індивідуальних проєктів.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, свідоме й обґрунтоване використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців має потужний дидактичний потенціал, сприяє адаптації суб'єктів навчання в інформаційному просторі та є істотним засобом у підвищенні рівня їх самоорганізації. Аналіз наукових праць та практичне вивчення результатів і продуктів діяльності магістрантів у процесі засвоєння змісту навчальної дисципліни «Основи самоорганізації у професійній діяльності» засвідчує, що інформаційно-комунікаційні технології є значущим і необхідним засобом організації навчальної, методичної, організаційної, дослідницької діяльності суб'єктів навчання, їх комунікації, самоорганізації, самонавчання та саморозвитку.

До напрямів подальшого дослідження належать питання використання інформаційно-комунікаційних технологій в організації дослідницької діяльності магістрантів та вивчення впливу ІКТ на професійне здоров'я викладача, його профілактику і збереження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

[1] І. Ставицька, *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті* [Електронний ресурс]. Доступно: confesp.fl.kpi.ua/node/1103. Дата звернення: Серп. 02, 2018.

[2] В. Биков, *Моделі організаційних систем відкритої освіти.* К., 2009.

[3] О. Буйницька, *Інформаційні технології та технічні засоби навчання*. К. : Центр учбової літератури, 2012.

[4] О. Спірін, "Інформаційно-комунікаційні технології навчання: критерії внутрішнього оцінювання якості", *Інформаційні технології і засоби навчання*, № 5 (19), 2010. [Електронний ресурс]. Доступно: http://www.ime.edu-ua.net/em.html. Дата звернення: Серп. 04, 2018.

[5] В. Берека, *Використання інформаційних технологій – умова гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання*, с. 243-245. [Електронний ресурс]. Доступно: http://otp-journal.com.ua/index.php/2307-4507/article/viewFile/36891/33111. Дата звернення: Серп. 02, 2018.

[6] Т. Коваль, *Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності*. К., 2009.

[7] Л. Фамілярська, *Розвиток інформаційно-комунікаційної мобільності педагога в освітньому середовищі післядипломної освіти*: дисерт. кан. пед. наук, Житомирськ. держ.ун-т, Житомир, 2017.

[8] О. Винославська, "Дослідження впливу ІКТ на самоорганізацію і саморозвиток особистості", *ВісникНТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка,* вип. 2, с.47-54, 2014.

[9] Ю. Буровицька, "Інформаційно-комунікаційні технології у вищих навчальних закладах: алгоритм впровадження", *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету,* №133, с.23-26, 2016.

[10] Н. Мирончук, "Роль планування в забезпеченні ефективності професійної діяльності викладача вищого навчального закладу", *Проблеми освіти. Спецвипуск, № 85, с. 82-88, 2015.*

Матеріал надійшов до редакції 07.08.2018 р.

ИНФОРМАЦИОННО-КОМУНИКАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ КАК СРЕДСТВО САМООРГАНИЗАЦИИ СУБЪЕКТОВ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Мирончук Наталия Николаевна
кандидат педагогических наук, доцент, доцент кафедры педагогики
Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, г. Житомир, Украина
ORCID ID 0000-0002-1360-6381
mironchuk_nm@i.ua

Аннотация. В статье представлен дидактический потенциал средств информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) в подготовке будущих преподавателей высшей школы к самоорганизации в профессиональной деятельности. Указано, что информационные инструменты в образовательном процессе используются с целью поиска информации, передачи знаний, обеспечения обратной связи, организации дистанционной работы, как способы предоставления информации. Обоснован сущностный потенциал ИКТ в повышении уровня самоорганизации магистрантов и преподавателей (широкий доступ к информационным ресурсам; упрощение процессов коммуникации и обмена информацией; возможность использования электронных органайзеров; сохранение информации). Названы признаки непродуктивного влияния ИКТ на профессиональное здоровье и самоорганизацию личности (бесполезное использование времени, губительное влияние на психическое и физическое здоровье, замена реального общения виртуальным, некритическое прочтение быстродоступной информации). Указаны принципы организации обучения магистрантов специальности 011 «Образовательные, педагогические науки»: оптимальности обучения; взаимосвязи с профессиональной деятельностью; приоритетности самостоятельной работы; обеспечение обратной связи; рефлексивности процесса обучения; рационализации учебной деятельности. Указано, что ИКТ дают возможность совершения системного группового, диалогового, индивидуально-консультативного взаимодействия субъектов обучения, исполняют функции руководства временем, планирования и организации деятельности. Названы виды самоорганизационной деятельности магистрантов с использованием ИКТ: самодиагностика уровня самоорганизации; планирование деятельности; исполнение заданий учебной деятельности; презентация результатов работы; самопрезентация; упорядочение личной документации и рабочей зоны; самоконтроль, саморегуляция. Показаны некоторые виды работ магистрантов в процессе изучения учебного курса «Основы самоорганизации в профессиональной деятельности»: составление планов, программ профессионального развития; распределение времени; разработка организационно-методического портфолио; создание органайзеров, картотек; упорядочение рабочей зоны. Проведен мониторинг уровня самоорганизации студентов магистратуры в результате изучения учебного курса.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии; самоорганизация в профессиональной деятельности; магистрант.

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES AS A MEANS FOR THE EDUCATIONAL PROCESS ACTORS' SELF-ORGANIZATION

Nataliia M. Myronchuk
PhD of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Pedagogy
Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-1360-6381
mironchuk_nm@i.ua

Abstract. The article presents the didactic potential of information and communication technologies (ICTs) in preparing prospective teachers of higher education institutions for self-organization in professional activities. It is noted that information tools in the education process are used for searching information, transferring knowledge, providing feedback, organizing distance work and presenting information. The essential potential of ICTs for increasing of the level of self-organization of master students and teachers (wide access to information resources; simplification of communication and information exchange processes; the possibility of using electronic organizers; preservation of information) is substantiated. Signs of unproductive effects of ICTs on professional health and self-organization of personality (useless loss of time, disastrous impact on mental and physical health and the replacement of real communication with virtual one, non-critical reading of quick access information) are indicated. The article specifies the principles of organization of training for master students of specialty 011 "Educational, pedagogical sciences", namely the appropriateness of training, the connection with professional activity, the priority of independent work, feedback provision, the learning process reflexivity, educational activities arrangement. It is noted that ICTs provide the implementation of systemic group, dialogic, individual and consultative interaction between educational actors, as well as they perform functions of time management, planning and activities organization. The types of self-organization of master student's activities with the use of ICTs are named: self-diagnosis of self-organization level; activity planning; educational tasks performance; work results presentation; self-presentation; personal documentation and work area arrangement; self-control, self-regulation. Some types of students work during studying *Fundamentals of Self-Organization in Professional Activity* course are shown: preparation of plans and programmes for professional self-development; time management; development of organizational and methodological portfolio; creation of organizers and card files; working area arrangement. As a result of studying the course master students' level of self-organization has been monitored.

Keywords: information and communication technologies; self-organization in professional activity; master students.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

[1] I. Stavytska, *Information and communication technologies in education.* [Online]. Available: confesp.fl.kpi.ua/node/1103 (in Ukrainian).
[2] V. Bykov, *Models of Organizational Systems of Open Education.* K., 2009 (in Ukrainian).
[3] O. Buinytska, *Information technology and technical means of training*. K. : Tsentr uchbovoi literatury, 2012 (in Ukrainian).
[4] O. Spirin, "Information and communication technologies of education: criteria of internal quality assessment", *Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia*, № 5 (19), 2010. [Online]. Available: http://www.ime.edu-ua.net/em.html (in Ukrainian).
[5] V. Bereka, *The use of information technology – a condition for the harmonization of intellectual and emotional factors of learning*, s. 243-245. [Online]. Available: http://otp-journal.com.ua/index.php/2307-4507/article/viewFile/36891/33111] (in Ukrainian).
[6] T. Koval, *Training of teachers in higher education: information technologies in pedagogical activity*. K., 2009, 380 s. (in Ukrainian).
[7] L. Familiarska, Development of information and communication mobility of the teacher in the educational environment of postgraduate education: dysert. kan. ped. nauk, Zhytomyrsk. derzh.un-t, Zhytomyr, 2017 (in Ukrainian).
[8] O. Vynoslavska, "The investigation of ICT's influence on self-organizing and self-development of personality", *VisnykNTUU «KPI». Filosofiia. Psykholohiia. Pedahohika*, vyp. 2, s.47-54, 2014 (in Ukrainian).
[9] Iu. Burovytska, "The information and communication technologies in higher educational establishments: Algorithm of Implementation", *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu*, №133, s.23-26, 2016 (in Ukrainian).
[10] N. Myronchuk, "The role of planning in providing of efficiency of professional activity of a teacher of higher education", *Problemy osvity. Spetsvypusk*, № 85, s. 82-88. 2015 (in Ukrainian).

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.